

Розроблений тренінг «Формування громадянської компетентності майбутніх педагогів» спрямований на підвищення у майбутніх педагогів рівня сформованості таких показників громадянської компетентності як:

- громадянська самосвідомість;
- знання: загальнолюдських, національних та європейських цінностей; громадянських обов'язків, прав та свобод; юридичних механізмів захисту громадянських прав; сутності демократії та громадянського суспільства; форм участі громадян у житті суспільства; методів громадського контролю; порядку створення громадських організацій; критеріїв якості освіти; порядку ухвалення суспільних рішень;
- уміння: створювати та реєструвати громадські організації; проводити власну оцінку рівня якості освіти, соціологічні опитування, студентські слухання; здійснювати громадський контроль; вносити колективні пропозиції; писати колективні клопотання; виявляти актуальні проблеми і пропозиції студентів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Піддячий В. М. Обґрунтування сутності професійного саморозвитку майбутнього педагога. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. пр. (матер. міжнар. наук.-практ. конф.: «Ідеї академіка Івана Зязюна у працях його учнів і соратників», 14-15 травня 2015 р.)* / [ред. Л. Л. Товажнянський, О. Г. Романовський]. Харків: НТУ «ХПІ», 2015. Вип. 43 (47). С. 272–281.
2. Піддячий В. Аксіологічні основи розвитку громадянської компетентності майбутнього педагога. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2018. Вип. 1–2. С. 15–21.
3. Піддячий В. М. Обґрунтування змісту культурологічної підготовки майбутнього педагога. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2015. Вип. 1–2. С. 52–58.
4. Піддячий В. М. Мотивація до здійснення професійного саморозвитку майбутнього вчителя. *Education and pedagogical sciences (Освіта та педагогічна наука)*. 2014. № 2 (163). С. 41–47.
5. Піддячий В. М. Сутність і зміст громадянської компетентності майбутнього педагога. *Молодь і ринок*. 2017. № 7 (150). С. 76–82.
6. Піддячий М. І. Освіта і наука України у вимірі громадянських суспільств: соціально-професійна орієнтація. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. Пед. науки. 2016. Вип. 3–4 (48–49). С. 59–65.
7. Піддячий М. І. Виховання і розвиток дітей засобами праці. *Трудова підготовка в закладах освіти*. 2007. № 3. С. 6–9.
8. Піддячий М. І. Освіта і наука України: соціально-трудова розвиток молоді. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 13: Проблеми трудової та професійної підготовки; зб. наук. праць*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. Вип. 8. С. 75–80.
9. Піддячий М. І. Історичні передумови та теоретичні засади профорієнтації школярів. *Педагогіка і психологія*. 2006. № 3 (52). С. 29–36.

Микола ПІДДЯЧИЙ
(Київ, Україна)

СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК: КОМПЕТЕНТНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ТА СТУДЕНТІВ

Система загальної середньої та вищої освіти України характеризується історично набутою сукупністю матеріальних і духовних цінностей створених протягом певного

історичного періоду. Разом з тим, суспільство та держава сформулювали запит на моральну та соціально-професійно розвинену людину з певним укладом життя й світоглядом, здатну вирішувати складні виробничі проблеми регіонального та державного рівня. Для вирішення цього завдання потрібно зміщення акцентів у напрацюваннях минулого, які стосуються гармонізації психологічної сфери особистості засобом суспільного впливу.

Останні роки соціально-професійний розвиток в умовах загальної середньої і вищої освіти спрямований у бік когнітивної (знаннєвої) підготовки ігноруючи операційно-технологічну (діяльнісну) складову психологічної сфери, що спричинило культ отримання знань без умілого застосування на практиці. Як наслідок такої організації підготовки до життя та праці – зниження вироблення соціально значущого продукту праці через погіршення якості продуктивних сил.

Запропонована розробка спрямована на утвердження пріоритету чинників, спрямованих на гармонізацію психологічної сфери особистості, у процесі її становлення на вікових етапах. При цьому в умовах загальної середньої і вищої освіти ми рекомендуємо спиратися на розуміння сутності складників багаторівневої системи соціально-професійного розвитку запропонованих у вигляді: природа і сутність людини; гуманітарна безпека; особистість; праця; ринок праці; громадянське суспільство; освітні моделі й системи; продуктивні сили; учитель; свідомість, єднання та патріотизм; психологізм; психологічний досвід; розвиток, зростання, дозрівання; компетентності; соціально-професійний розвиток особистості.

Розгляд заявленої проблеми ґрунтується на методах: аналіз філософських, психолого-педагогічних теоретичних джерел; вивчення та узагальнення досвіду соціально-професійного розвитку; теоретичного дискурсу, побудова змістової схеми (щодо процесу підготовки особистості до праці). У результаті цього: 1) передбачається заміна існуючої знаннєвої навчально-виховної парадигми на соціально-професійну з максимальною активністю особистості; 2) вперше розроблено зміст поняття «Соціально-професійний розвиток особистості».

Праця відноситься до питань гуманітарної безпеки, оскільки через її результати відбувається захист: людини, сім'ї, народу; цілей, ідеалів, цінностей і традицій, укладу життя та культури; прав та обов'язків людини; основних свобод. Гуманітарна безпека має кілька вимірів особистісного і суспільного характеру: фізичний і психічний; вільної самоідентифікації; можливостей розвитку та вибору майбутнього. У разі зниження її рівня є загрози: знищення культурної ідентичності людей і суспільних груп; переродження культури під впливом великих груп мігрантів, які не сповіднують суспільні цінності; реалізації концепцій сталого розвитку та розвитку людського потенціалу.

Забезпечити соціально-професійний розвиток старшокласників та студентів можуть фахівці з багатограним психологічним досвідом, який відповідає галузевим запитам на основі розроблених критеріїв. В інтеграційному ж процесі різновекторність життєвого простору старшокласника та студента формує їх рівень психологічного досвіду, який у побудові особистісної траєкторії має аналізуватися та структурується за якісними і ціннісними ознаками [6, 17].

У зв'язку з цим, особливого значення в процесі становлення старшокласника та студента набуває забезпечення єдності соціального і природного, загального й індивідуального, прав і обов'язків, регламентації і творчості, знань і практики. Забезпечення успішності цього процесу відбувається через розробку та впровадження в практику безперервної освіти навчально-виховних систем, які у процесі життя разом із формуванням якостей успішного засвоєння здобутих знань, створюватимуть умови для системного їх використання в практичній діяльності на побутовому, професійному та соціальному рівнях, що стимулює вмотивованість особистості до розвитку протягом життя через формування рівнів компетентностей [3, 61].

Компетентності старшокласника та студента є набутою в результаті діяльності характеристикою, що сприяє успішному їх входженню в суспільне життя і працю [2, 32]. Вони розглядаються як інтегрований результат, що передбачає зміщення акцентів і накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування і розвитку здатності практично діяти, застосовуючи в процесі саморозвитку досвід успішної діяльності в певній сфері [1, 275]. Одним із засобів, який допоможе вирішити частку окреслених завдань є система соціально-професійного розвитку особистості на етапах вікового становлення [4, 78].

Розбудовується соціально-професійний простір для старшокласників та студентів шляхом проектування на власному культурологічному підґрунті. Національний проект має враховувати ризики пов'язані із зовнішнім впливом учасників міжсуспільної взаємодії, які мають власну культуру, суспільні цінності та визначені пріоритети розвитку. Відповідно суспільні інституції повинні забезпечити підготовку гармонізованої особистості у напрямі формування компетентностей із спеціалізацією у відповідній галузі обраній для соціально-професійної діяльності [5, 84] та взаємодії на ринку праці у процесі вироблення соціально значущого продукту.

Для реалізації мети розроблений авторський термін та зміст соціально-професійного розвитку (викладений у скороченому вигляді). СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ (С.-п.р.о.) – процес спрямований на духовне, інтелектуальне, фізичне, соціальне і професійне формування особистості через поетапний індивідуальний вияв у системі її мотивів фундаментальної потреби пізнання в обраній для діяльності виробничій чи невиробничій сфері на ринку праці та застосуванні отриманих знань для становлення операційно-технологічної (діяльнісної) складової психологічної сфери з метою професійної взаємодії у процесі вироблення суспільно значущого продукту праці. С.-п.р.о. є комплексною науково обґрунтованою системою форм, методів, засобів і технологій залучення до реалізації особистісних та громадянських значущих цілей, формування цінностей та розбудови відносин, яка цілеспрямовано використовується для досягнення мети: вироблення в свідомості людини внутрішньої потреби самовираження та самоствердження шляхом створення соціально значущих матеріальних і духовних цінностей необхідних для задоволення потреб; засвоєння визначеного змісту освіти й застосування певної системи базових і спеціальних знань та норм, які дають змогу повною мірою функціонувати в суспільстві та професійному середовищі; реалізації творчого потенціалу, здібностей, задатків; формування рівнів компетентностей на етапах вікового розвитку; здобування психологічного та соціально-професійного досвіду; гармонізованого розвитку; капіталізації людських ресурсів в умовах реальної та прогнозованої трудової діяльності і взаємодії на ринку праці.

Підсумовуючи зазначимо, що розроблення та реалізація системи формування компетентностей старшокласників та студентів в умовах загальної середньої та вищої освіти знаходиться у прямій залежності від процесів особистісного, природного та суспільного характеру, які відбуваються на території життєдіяльності суспільства, територіальної громади.

ЛІТЕРАТУРА

1. Піддячий В. М. Обґрунтування сутності професійного саморозвитку майбутнього педагога. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: зб. наук. праць* / За ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКОГО, О. Г. РОМАНОВСЬКОГО. Харків: НТУ «ХПІ», 2015. Вип. 43 (47). С. 272–281.
2. Піддячий М. І. Історичні передумови та теоретичні засади профорієнтації школярів. *Педагогіка і психологія*. 2006. № 3 (52). С. 29–36.
3. Піддячий М. І. Освіта і наука України у вимірі громадянських суспільств: соціально-професійна орієнтація. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика. Науково-методичний журнал*. 2016. № 3–4 (48–49). С. 59–65.

4. Піддячий М.І. Освіта і наука України: соціально-трудоий розвиток. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія №13, Проблеми трудової та професійної підготовки. – Випуск 8: зб. Наукових праць. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. С. 75–80.

5. Піддячий М.І. Соціально-професійна орієнтація учнів як напрям у підручникотворенні. *Проблеми сучасного підручника* / Інститут педагогіки НАПН України. К.: Пед. думка, 2011. С. 80–89.

6. Піддячий М.І. Теоретико-методичні засади підготовки старшокласників до професійної діяльності в умовах профільного навчання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика трудового навчання» / Микола Іванович Піддячий. Київ, 2010. 40 с.

Анастасія ПОЛЯКОВА
(Київ, Україна)

ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ НА МУЗИЧНИХ ЗАНЯТТЯХ

Гра посідає чільне місце в системі фізичного, морального, трудового та естетичного виховання дошкільнят. Вона активізує дитину, сприяє підвищенню її життєвого тону, задовольняє особисті інтереси та соціальні потреби. Завдання і зміст ігрової діяльності визначаються Базовим компонентом дошкільної освіти в Україні освіти і здійснюються за програмами виховання та навчання дітей дошкільного віку, затвердженими Міністерством освіти і науки України.

Ясне, повне і глибоке розуміння зв'язків між явищами будь-якого процесу можливе за умов знання й дотримання тих основних положень, на яких цей процес побудований. В педагогічному процесі цими основними положеннями є принципи навчання і виховання (від лат. *principium* – начало, основа), тобто «вихідне положення якої-небудь теорії, вчення, науки...» [3, 1061].

Проблеми виділення й опису ігрових принципів приділялась увага в працях А. Вербицького [1], В. Трайнева [6], Л. Столяренко [5], А. Панфілової [2; 7], Д. Чернилевського [7], О. Леванової [6], В. Пугачова [4]. Виходячи із загального положення про те, що принципи обумовлюють вимоги до всіх компонентів навчально-виховного процесу: логіки, цілей і задач, формування змісту, вибору форм, методів, стимулювання, планування, аналізу результатів. Серед принципів організації і проведення навчальних ігор А. П. Панфілова виділяє наступні [2, 61–69]:

- повне занурення учасників гри в проблематику системи або ситуації, що моделюється;
- поступовість входження учасників в ігровий матеріал;
- рівномірне ігрове навантаження на учасників гри,
- змагання ігрових груп,
- правдоподібність ситуації, що моделюється,
- принцип «першого керівника».

Представник харківської школи М. Шуть в праці «Школа ігромайстерності» під ідентичною назвою «принципи організації гри» [8] розкрив зміст кожного із зазначених ним принципів з позицій організації гри ігромайстром. Гра розглядається автором як продуктивний вид діяльності, який стає ефективним засобом та інструментом досягнення педагогічної мети за умов відповідної організації ігрового простору та майстерному володінні аудиторією.

Серед принципів організації гри М. Шуть виділяє такі: